

اداره قراردادهای استاندارد

در حقوق ایران و اتحادیه اروپا

مرضیه داوری لنگرودی

تقدیم به:

روح بلند حکیم عرصه حقوق و قضا، شهید مظلوم دکتر بهشتی، که ایران در خط به خط سطور قانون اساسی، مرهون عظمت حکمت، حزم، حلم، علم و جامع‌نگری او خواهد بود.

و تقدیم به ساحت مقدس شهدای مدافع حرم اهل‌بیت (ع) و سردار پرافتخارشان شهید حاج قاسم سلیمانی.

فهرست مطالب

مقدمه	۱۱
بخش اول: کلیاتی از یک قرارداد استاندارد و چالش‌های آن	۱۷
فصل نخست: مفهوم قرارداد استاندارد و تمییز از موارد مشابه	۱۷
مبحث نخست: مفهوم قرارداد استاندارد	۱۸
مبحث دوم: تمییز از مفاهیم مشابه	۲۱
گفتار نخست: مقایسه با شرایط عمومی	۲۱
گفتار دوم: مقایسه با شروط استاندارد	۲۲
گفتار سوم: مقایسه با قرارداد الحاقی	۲۴
گفتار چهارم: قراردادهای کادر یا چارچوب	۲۷
فصل دوم: تاریخچه، انواع و اهداف قراردادهای استاندارد	۲۸
مبحث نخست: تاریخچه قراردادهای استاندارد	۲۸
گفتار نخست: در حقوق قراردادها	۲۸
گفتار دوم: در نظام‌های حقوقی کشورهای اروپایی	۲۹
گفتار سوم: در اسناد بین‌المللی حقوق اروپایی	۳۰
مبحث دوم: انواع قراردادهای استاندارد	۳۱
مبحث سوم: اهم اهداف قراردادهای استاندارد	۳۲
فصل سوم: مزایا و معایب قراردادهای استاندارد	۳۳
مبحث نخست: مزایای استفاده از قرارداد استاندارد	۳۴
مبحث دوم: معایب قراردادهای استاندارد	۳۵

۳۶.....	فصل چهارم: تعارض در قراردادهای استاندارد و راه‌های رفع آن
۳۶.....	مبحث نخست: مفهوم تعارض در فرم‌های قراردادهای استاندارد
۴۰.....	مبحث دوم: راه‌حل‌های رفع تعارض از مفاد قراردادهای استاندارد
۴۱.....	گفتار نخست: قاعده اولین اقدام
۴۲.....	گفتار دوم: قاعده آخرین اقدام یا تیر خلاص
۴۴.....	گفتار سوم: قاعده تساقط
۴۴.....	گفتار چهارم: قاعده بهترین اقدام (راه‌حلی نوین)
۴۸.....	مبحث سوم: موضع نظام‌های حقوقی در قواعد حل تعارض مفاد قرارداد استاندارد
۴۸.....	گفتار نخست: حقوق آلمان
۵۰.....	گفتار دوم: حقوق فرانسه
۵۱.....	گفتار سوم: حقوق انگلیس
۵۴.....	گفتار چهارم: حقوق ایران
۵۷.....	مبحث چهارم: نبرد فرم‌ها از منظر اسناد بین‌المللی حقوق اروپا
۵۷.....	گفتار نخست: اصول قراردادهای تجاری بین‌المللی
۶۰.....	گفتار دوم: اصول حقوق قراردادهای اروپا
۶۲.....	گفتار سوم: پیش‌نویس چهارچوب مشترک مرجع برای حقوق خصوصی اروپا
۶۵.....	بخش دوم: بررسی تطبیقی اداره قراردادهای استاندارد، مبانی و روش‌های آن
۶۶.....	فصل نخست: اداره قرارداد استاندارد به مثابه محدودیتی نوین بر اصل آزادی
۶۷.....	مبحث نخست: تقابل آزادی و عدالت قراردادی
۶۷.....	گفتار نخست: اصل آزادی قراردادی
۷۱.....	گفتار دوم: عدالت قراردادی
۷۳.....	گفتار سوم: برخورد آزادی قراردادی و عدالت قراردادی
۷۵.....	گفتار چهارم: تأمل در دلایل اعمال محدودیت نوین بر اصل آزادی
۷۶.....	بند اول: فقدان اراده آزاد در انعقاد قرارداد
۷۷.....	بند دوم: اختلاف در قدرت معاملی
۷۹.....	بند سوم: ضعف‌های بازار

فهرست مطالب □ ۷

۸۳	گفتار پنجم: انتقاد بر اعمال محدودیت
۸۳	بند اول: هزینه بر بودن مداخلات
۸۵	بند دوم: قیم‌مآبانه بودن مداخلات
۸۷	مبحث دوم: اداره قرارداد استاندارد
۸۸	گفتار نخست: موارد اداره قراردادهای استاندارد
۸۸	بند نخست: شروط غیرمنصفانه (ناعادلانه)
۹۷	بند دوم: شروط غیرمنتظره
۱۰۰	فصل دوم: مبانی حقوقی اداره قراردادهای استاندارد
۱۰۱	مبحث نخست: نظریه منع سوءاستفاده از حق
۱۰۵	مبحث دوم: رعایت نظم عمومی
۱۰۹	مبحث سوم: نظریه رعایت حسن نیت
۱۱۲	فصل سوم: روش‌های اداره قراردادهای استاندارد
۱۱۲	مبحث نخست: اداره قضایی
۱۱۷	مبحث دوم: اداره تقنینی
۱۱۸	گفتار نخست: اعلان فهرست‌های سیاه و خاکستری
۱۱۹	گفتار دوم: ارائه معیار کلی غیرمنصفانه بودن
۱۲۰	مبحث سوم: کنترل اداری
۱۲۳	بخش سوم: مطالعه تطبیقی نحوه اجرای اداره قراردادهای استاندارد
۱۲۳	فصل نخست: شیوه اجرایی اداره قضایی
۱۲۶	مبحث نخست: اداره پنهان
	گفتار نخست: اداره ناعادلانه بودن قرارداد استاندارد از طریق اصل رضایت و قواعد
۱۲۸	مربوط به تشکیل قرارداد
۱۲۹	بند نخست: اکراه
۱۳۱	بند دوم: اعمال نفوذ ناروا
۱۳۳	بند سوم: فریب و تدلیس
۱۳۵	بند چهارم: نظریه عوض

۸ □ اداره قراردادهای استاندارد

- گفتار دوم: اداره ناعادلانه بودن شروط قرارداد استاندارد..... ۱۳۷
- بند نخست: قاعده درج ۱۳۸
- بند دوم: اصل حسن نیت ۱۴۳
- مبحث دوم: حقوق فرانسه ۱۴۶
- گفتار اول: فقدان کنترل عمومی آشکار ۱۴۷
- گفتار دوم: اداره در موارد خاص ۱۵۰
- مبحث سوم: مقایسه و تطبیق ۱۵۲
- فصل دوم: اداره تقنینی مفاد ناعادلانه قراردادهای استاندارد در کشورهای انگلیس،
فرانسه و آلمان ۱۵۶
- مبحث نخست: سابقه کنترل تقنینی شروط غیرمنصفانه و دستورالعمل ۹۳/۱۳ اتحادیه
اروپا ۱۵۷
- گفتار نخست: اداره تقنینی قبل از دستورالعمل ۱۵۸
- بند نخست: حقوق انگلیس (قانون شروط غیرمنصفانه قراردادی) ۱۵۸
- بند دوم: حقوق فرانسه (مقررات بخش چهارم قانون مصرف) ۱۷۴
- بند سوم: موضع حقوق آلمان ۱۸۱
- گفتار دوم: دستورالعمل ۹۳/۱۳ اتحادیه اروپا ۲۰۰
- بند نخست: قلمرو کنترل ۲۰۱
- بند دوم: روش کنترل ۲۰۹
- گفتار سوم: بررسی تطبیقی نحوه اعمال دستورالعمل ۲۱۷
- بند نخست: قلمرو کنترل ۲۲۲
- بند دوم: شیوه کنترل ۲۴۵
- بخش چهارم: بررسی نظام حقوقی ایران در خصوص اداره مفاد ناعادلانه قراردادهای
استاندارد ۲۷۳**
- فصل نخست: رابطه ادله فقهی با امکان اداره مفاد ناعادلانه قراردادهای استاندارد ۲۷۵
- مبحث اول: آزادی قراردادها در فقه اسلامی ۲۷۵
- گفتار نخست: آیه «تجاره عن تراض» ۲۷۶

فهرست مطالب □ ۹

گفتار دوم: آیه «اوفوا بالعقود».....	۲۷۷
گفتار سوم: روایت «المؤمنون (المسلمون) عند شروطهم».....	۲۷۹
گفتار چهارم: روایت «الناس مسلطون علی اموالهم».....	۲۸۰
مبحث دوم: عدم منافات اداره قراردادهای استاندارد با موازین فقهی.....	۲۸۱
گفتار اول: نقش و اهمیت عدالت در دین اسلام و حقوق قراردادهای اسلامی.....	۲۸۱
گفتار دوم: سابقه محدود کردن آزادی قراردادی به نفع عدالت قراردادی در فقه.....	۲۸۴
بند اول: منع ربا.....	۲۸۴
بند دوم: منع احتکار.....	۲۸۶
بند سوم: منع کم‌فروشی.....	۲۸۷
بند چهارم: بحث تلقی رکیبان.....	۲۸۹
بند پنجم: منع استغلال.....	۲۹۱
مبحث سوم: لزوم در نظر داشتن تحولات در عرصه قراردادها.....	۲۹۲
فصل دوم: وضعیت کنونی.....	۲۹۵
مبحث نخست: پیشینه اداره تقنینی قراردادها در ایران.....	۲۹۶
مبحث دوم: اداره خاص موارد ناعادلانه.....	۲۹۷
گفتار نخست: قانون دریایی.....	۲۹۷
گفتار دوم: ماده ۴۶ قانون تجارت الکترونیک.....	۲۹۹
گفتار سوم: قانون تسهیل رقابت و منع انحصار.....	۳۰۱
گفتار چهارم: قانون حمایت از مصرف‌کننده.....	۳۰۲
مبحث سوم: ضرورت اداره در حقوق ایران.....	۳۰۳
گفتار نخست: فقدان اداره قضایی موارد ناعادلانه.....	۳۰۳
گفتار دوم: وجود اقتصاد دولتی و بازارهای انحصاری.....	۳۰۶
گفتار سوم: سایر دلایل.....	۳۰۸
فصل سوم: مبانی حقوقی ایران در خصوص اداره مفاد قراردادهای استاندارد.....	۳۱۱
مبحث نخست: اصل رضایت.....	۳۱۲
گفتار نخست: اشتباه.....	۳۱۴
گفتار دوم: سوءاستفاده از اضطرار.....	۳۱۶

۱۰ □ اداره قراردادهای استاندارد

- ۳۲۳.....مبحث دوم: نظم عمومی
- ۳۲۳.....گفتار اول: بررسی فقهی نظم عمومی
- ۳۲۵.....گفتار دوم: نقش نظم عمومی در حقوق موضوعه
- ۳۳۰.....مبحث سوم: حسن نیت
- ۳۳۴.....مبحث چهارم: منع سوءاستفاده از حق یا لاضرر
- ۳۳۵.....گفتار اول: سوءاستفاده از حق
- ۳۳۷.....گفتار دوم: قاعده لاضرر
- ۳۳۷.....بند اول: مفهوم قاعده
- ۳۴۰.....بند دوم: موارد استناد به لاضرر در قراردادها
- بند سوم: قابلیت استناد به لاضرر برای اداره مفاد ناعادلانه قراردادهای
- ۳۴۱.....استاندارد
- ۳۴۷.....نتیجه‌گیری
- ۳۵۳.....فهرست منابع و مآخذ
- ۳۵۳.....قرآن کریم
- ۳۵۳.....منابع فارسی
- ۳۵۳.....الف) کتب
- ۳۵۵.....ب) مقالات و پایان‌نامه‌ها
- ۳۵۸.....۲. پایان‌نامه‌ها
- ۳۵۸.....منابع عربی
- ۳۵۹.....منابع لاتین